

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum liceat eis de elæemosinis uiuere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Cap. 18. co. 3. vt * Aug. dicit in lib. de operibus monach. Non autem propter hoc religiosi tenentur Apostolum in hoc imitari, cum non teneantur ad omnes supererogationes: vnde nec alii Apostoli manibus operabantur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religiosi liceat de elemosynis uiuere.

¶ Super Questionis 187. Articulum quartum.

Op. 18. art. 7.

In artic. 4. eiusdem questionis. nota auctorem duas radices docere liciti victus ex bonis temporalibus scilicet, vel de suo, vel de sibi debito. Vbi dubium statim occurrit circa distinctionem horum membrorum, quia secundum coincidit necessario cum primo. Nam quantumcumque aliquid sit alicui debitum, nisi fiat suum, non licite viuet de illo, alioquin liceret uiuere de alieno. Et confirmatur, quia sicut uiuere de elemosyna, quod in primo ponitur membro, tunc est licitum cum id quod elemosinam datur, est factum suum: ita uiuere ex sibi debito, quod ponitur in secundo membro, tunc est licitum, quando illud quod debetur, factum est suum, ut patet discurrendo in singulis quatuor casibus enumeratis in litera &c.

¶ Ad hoc dicitur, quod in litera non distinguitur uiuere ex suo, contra uiuere ex non suo, ut obiectio interpretatur: sed distinguitur uiuere ex suo absolute contra uiuere ex suo ex debito, ita quod formaliter sit distinctio inter causas, quibus licet uiuere ex aliquo, & discernitur inter esse suum pro una causa non considerando, unde, uel qualiter sit suum, sed tota ratio licite uiuendi ex illo est, quia est suum & inter esse suum ex debito. Ita quod ratio uiuendi hic attenditur non penes effectum illum communem, qui est esse suum, sed penes causam, hoc est, penes rationem debiti. Et propter ea non nominat in secundo membro auctor ly suum, sed solummodo sibi

Est gl. Ambr. lib. 1. tom. 5.

F non debeant de elemosynis uiuere.

¶ 5. Præter. Religiosi præcipue tenentur imitari Apostolorum perfectionem. Vnde Apostolus dicit ad Phil. 3. Quicumque perfecti sumus, hoc inquitiamus: sed Apostolus nolebat uiuere de sumptibus fidelium, ut occasione auerteret pseudo apostolis, sicut ipse dicit 2. ad Corin. 11. & ne scandalum poneretur infirmis, ut patet 1. ad Cor. 9. ergo vi quod eadem causas religiosi debeant abstinere, ne de elemosynis uiuant. Vnde & Aug. dicit in lib. de operibus monachorum. Amputetur occasione turpium mundanarum, quibus æstimatio vestra leditur, & infirmis offendiculum ponitur, & offendit hominibus non vos in otio facile uictum, sed per angustiam & arctam viam regnum Dei querere.

SED CONTRA est, quod sicut Grego. dicit in 2. Dialogorum. Beatus Benedictus tribus annis in specu permanens, de his que a Romano monacho ministrabantur, refectus est, postquam ad domum, parentesque reliquerat: & tamen ualidus corpore existens, non legitur de labore manuum quassuisse uictum. ergo religiosi licite possunt de elemosynis uiuere.

RESPON. Dicendum, quod uictique licet uiuere de eo quod suum est, uel sibi debitum. Sit autem aliquid alicuius ex liberalitate donatis: & ideo religiosi, & clerici, quorum monasteria, uel ecclesie ex munificentia principum, uel quorumcumque fidelium sunt facultates collata, ex quibus sustententur, possunt de eis uiuere licite absque hoc quod manibus laborent, & in certum eos de elemosyna uiuere. Vnde & similiter, si aliqua mobilia religiosi a fidelibus conferantur, possunt de eis licite uiuere. Stratum est. n. dicere, quod aliquis in elemosynam possit accipere magnas possessiones, non autem panem, uel parua pecunia. Sed quia huiusmodi beneficia religiosi uidentur esse collata ad hoc, quod liberius religiosi actibus insistere possint, quorum cupiunt se fore participes qui temporalia subministrant, redderetur eis usus praedictorum donorum illicitus, si ab actibus religiosi desisterent: quia sic quantum est de se, defraudarent intentionem eorum qui talia beneficia contulerunt. Debitum autem est alicui aliquid dupliciter. Vno modo, propter ne-

quod fluxu temporis cadunt status religiosorum; cum humana omnia caduca esse consuet. Et sic videtur quod donando absq; provisione q; devalentur ad alios infirmos religiosi actibus, implicite acceptantur se frustrandos quandoque suo intento. Scienti autem, & volenti non fit fraus, facit nec iniuria. Ratio secundi dubii est:

cessitate, quae facit oia coia, vt * Ambrosius dicit. Ideo si religiosi necessitatem patientur, licite possunt de elemosynis viuere, quae quidem necessitas potest esse tripliciter. Primo quidem pp corporis infirmitatem, ex qua contingit qd non possunt sibi labore manu victu quærere. Secundo, si illud qd ex opere manuali conquirunt, eis ad victum non sufficit. Vñ * Aug. dicit in libro de operibus monachoru, qd bona opera fidelium subsidio supplē dorū necessitatum deesse non debent feruis Dei, qui manibus operantur, vt horū quibus ad expediendū aium ita vacatur, ut il la corporalia opera geri nō possunt, nō opprimant egestate. Tertio, pp pristina conuersationem eorum qui non consueuerant manibus laborare. Vñ * Aug. dicit lib. de operib. monachoru, qd si habeant aliqd in seculo, quo facile sine opificio iuiterarent ista vita, quam conuersi ad Deū indigentibus dispartiri sunt, & credenda est corū infirmitas, & ferenda. Solent n. tales delicatius educati, laborē operū corporaliū sustinere non posse. Alio mō efficitur aliquid alicui debiti ex eo quod ipse exhibet, siue sit aliqd tēporale, siue spirituale, s'm illud 1. ad Corin. 9. Si nos vobis spiritualia seminauimus, nō magnū est, si carnalia uestra metamus: & secundū hoc quadrupliciter possunt religiosi de elemosynis viuere, quasi sibi debitis. Primo quidem, si prædicent auctoritate prælatorum. Secūdo,

si sint ministri altaris; quia vt dicitur 1. ad Corin. 9. Qui altari deseruiunt, cum altari participant: ita & Dominus ordinauit his, qui Euangelium annuntiant, de Euangelio viuere. Vñ & Aug. dicit in libro de * operibus monachorum. Si Euangelistae sunt, fateor habent potestatem viuendi de sumptibus fidelium: si ministri altaris, dispensatores sacrorū, bene sibi istam non arrogant, sed plane vēdicant potestatem: & hoc ideo, quia sacrificium altaris, ubicumque agatur, cōe est toti populo fidelium. Tertio, si instant studio sacrae scripturae ad cōem utilitatem totius Ecclesie. Vñ Hieronymus dicit cōtra Vigilantiū. Hæc vñ diq; usq; hodie peruecit consuetudo non solū apud nos, sed et apud Hebræos, ut qui in lege Dñi meditantur die ac nocte, & patrē non habent in terra nisi solum Deū, totius orbis foueantur ministris. Quarto, si bona spalia quae habebant, monasterio largiantur, de elemosynis monasterio factis possunt viuere. Vñ * Aug. dicit in libro de operibus monachorum, qd his qui relicta, uel distributa siue ampla, siue qualicūque opulencia, inter pauperes Christi pia & salubri humilitate numerari uolunt, uicem sustinenda uitae eorum res ipsa cōis & fraterna charitas debet: qui laudabiliter agunt, si manibus operentur: quod si nolint, quis audeat eos cogere? Nec est attendendū, ut ibidem subditur, in quibus monasteriis, vel in quo

est facienda, ita & in stipendio militari. Sed in proposito non interuenit contractus aliquis iustitiae, sed liberalis collatio beneficii temporalis ex una parte & gratitudinis vinculum, quod nō legale, sed morale debium inducit ex altera parte. Et propterea ex quo a principio nulla fuit fraus, facta sunt religiosorum, quae eis liberaliter collata sunt: & consequenter abutendo illis, abutuntur non alienis, sed suis. Et per hæc patet responsio ad confirmationem, quia si stipendium non sit militis siue a principio, siue post deficiat a militia quantum ad illam partem temporis pro qua deficiat, quia datur ei vt merces operis secundum formā iustitiae. Sed elemosyna religiosi donata, sunt statim sua, si a principio fraus defuit, quia non ut merces, sed ut liberalis donū ad eos euenit. Et ideo deficiente a debitis actibus, essi peccant abutendo donis susceptis non tamen ad restitutionem tenentur, quia non utuntur alienis, sed abutuntur propriis.

In eodem articulo circa primam causam debiti, si necessitate, aduerte quod necessitas habet magnam latitudinem. Et iuxta diuersos huiusmodi gradus, diuersimode facit alienum mihi debium. Nam secundum supremum gradum, quando si necessitas est extrema, facit mihi aliena ita debita, vt quicquid mihi occurrat pro sustentatione opportunum, meum sit. Iuxta alios uero gradus debium morale tantummodo inducit, quod indigentibus infirmis debet quilibet sciens & potens subuenire, eubientes cibare, sitientes potare &c. Et ad huiusmodi indigentiam spectant

Ad secundum autem dubium dicitur, quod religiosi, deficientes a religiosis actibus, etiam preceptis, non tenentur ad restitutionem sed priuandi sunt, superioris auctoritate vultatum bonorum, si a preceptis deficiunt. Et ratio quare non tenentur ad restitutionem, est, quia peccatum eorum consistit in abusu rei suae, & non in usurpatione alieni. Bona liquidem eis elemosynaliter collata, facta sunt sua ex dono largitorum. Et propterea in litera dicitur, quod talium donorum usus eis illicitus redderetur. Ratio autem quare tollenda sunt a talibus religiosi, huiusmodi bona, in promptu est, vt scilicet superioris auctoritate impleatur intentio pia eorum qui donantur ad Dei honorem, & Deo dicari rectius non prophanentur.

Cap. 21. in prin. to. 3.

Ad objectionem autem in oppositum ex similitudine stipendii militaris, respondetur quod similitudo non tenet: quia in stipendio militari intelligitur interuenire contractus iustitiae commutativae exigentis aequalitatem mercedis & locare opere militis. Et ideo sicut in exteris contractibus commutationum, deficiente altero extremo aequalitatis, restituitio

Cap. 25. a med. tom. 3.

fr. fr. q. vide. q. 10. q. 1. q. 2. q. 3. q. 4. q. 5. q. 6. q. 7. q. 8. q. 9. q. 10. q. 11. q. 12. q. 13. q. 14. q. 15. q. 16. q. 17. q. 18. q. 19. q. 20. q. 21. q. 22. q. 23. q. 24. q. 25. q. 26. q. 27. q. 28. q. 29. q. 30. q. 31. q. 32. q. 33. q. 34. q. 35. q. 36. q. 37. q. 38. q. 39. q. 40. q. 41. q. 42. q. 43. q. 44. q. 45. q. 46. q. 47. q. 48. q. 49. q. 50. q. 51. q. 52. q. 53. q. 54. q. 55. q. 56. q. 57. q. 58. q. 59. q. 60. q. 61. q. 62. q. 63. q. 64. q. 65. q. 66. q. 67. q. 68. q. 69. q. 70. q. 71. q. 72. q. 73. q. 74. q. 75. q. 76. q. 77. q. 78. q. 79. q. 80. q. 81. q. 82. q. 83. q. 84. q. 85. q. 86. q. 87. q. 88. q. 89. q. 90. q. 91. q. 92. q. 93. q. 94. q. 95. q. 96. q. 97. q. 98. q. 99. q. 100.

ipe. Quia omnes tres necessitatis gradus in litera positi, ex infirmitate corporis, ex insufficientia mercedis & ex corporis delicata consuetudine. Quod oibus his vim debiti tribuere necessitate, manifestat author ex eo, qd in summo gradu oia vt coia debita facit.

¶ Circa secundam vero debiti causam, scilicet exhibitionem, nota tria. Primum est, quod non solum exhibere predicatio nem, aut sacramenta populo, sed etiam exhibere Deo sacrificium altaris, parit debitum viuendi ex eleemosynis. Et ratio assignatur in libro de sacramento altaris vbi cumq; agitur, commune est toti populo fideli: ac per hoc clauditur hic actus intra exhibitionem, quae populo fit. Secundum est, quod insistere studio no philosophiae, aut alicuius liberalis artis, sed theologiae, parit etiam debitum ex eleemosynis viuendi. Dicitur autem vacare studio theologiae non solum qui actualiter studio theologiae intendit, sed qui ideo per logicam, vel philosophiam transit, vt ad theologiae speculatiuae sublimitatem perueniat, si tamen ad hoc idoneus est: alioquin imprudenter per talem viam ingreditur. Tertium est, qd omnium Christianorum vna est re publica quo ad subsidium temporalis distributionem, sicut quo ad spirituum meritum communionem. Hinc enim ex Augustino deducitur, qd religioso qui donauit sua monasterio orientali, debeantur sumptus a monasterio occidentali. Hinc oritur vt summus Pontifex a quacumq; remota uisim partibus Ecclesiae auferre possit & distribuere in alias Ecclesiae partes remotissimas. Hinc oritur, qd restitutio vni Ecclesiae regulariter facienda, possit ex rationabili causa superioris auctoritate alteri pio vsui applicari.

Ca. 32. fo. 32

Cap. 25. non procul a fine tom. 2.

Glo ordinaria ibidem.

¶ In eodem articulo circa illud, Si uero absque necessitate & utilitate qua afferant, uelint otiosi uiuere aliqui religiosi de eleemosynis, quae monasterio dantur, hoc est eis illicitum, dubium occurrit duplex: quia non uidentur enumeratae in litera conditiones religiosorum illicite uiuentium ex eleemosynis sufficere ad hoc, ut illicite uiuant ex eleemosynis monasterii, & sic conclusio licet est falsa. Manifestatur quod dicimus in multis religiosis sanis ac robustis corpore, non predicantibus no celebrantibus, non insistentibus studio sacrae scripturae, qui nec sua contu erunt monasterio alicui, aut pauperibus, & tamen uiuant ex eleemosynis monasterio collatis. Secundo dubitatur, de quali illicito litera loquatur, de ueniali, an mortali.

¶ Ad primum horum dicitur, quod in litera sufficiens ratio illi loco indigentibus fratribus quisquis hoc, quod habebat, impenderit. Oium. n. Christianorum vna re publica est. Si uero aliqui sunt religiosi, qui absque necessitate & utilitate, qua afferant, uelint otiosi de eleemosynis quae dantur pauperibus, uiuere, hoc est eis illicitum. Vnde * Aug. dicit in lib. de operibus monachorum. Plerumque ad professionem seruitutis Dei ex conditione seruili aliqui ueniunt, vt ex uita rusticana, & ex opificum exercitatione & plebeio labore, de quibus non apparet uerum ex proposito seruitutis Dei ueniunt, an uita inopem & laboriosam fugientes, uacui pasci atque uestiri uelint, & insuper honorari a quibus contemni conteri que conseruauerunt. Tales ergo se, quo minus operent, de infirmitate corporis excusare non possunt. Praeterita quippe uita consuetudine conuincunt. & postea * subdit: Si nolunt operari, nec manducent. Neque propter pietatem diuites humiliant, ut pauperes ad superbiam extollant. Nullo. n. modo decet ut in ea uita, ubi senatores sunt laboriosi, sicut opifices otiosi, & quo ueniunt relictis deliciis suis qui fuerunt preditorum domini, ibi sint rustici delicati.

¶ Ad secundum dicendum, quod praelatis competit predicatio ex officio: religiosi autem post competere ex commissione. Et ita cum laborant in agro dominico, possunt exinde uiuere, sicut in illud 2. ad Tim. 2. Laborant agricolae oportet primum de fructibus percipere. Vbi dicit * gloss. f. praedicatorum, qui in agro

¶ Qui uicinus ex eleemosynis monasterii redditibus de se tribuit tales religiosi. Quibus, si sub directe expressis contulerint, illa spectant. Nam sub illa uoluntate ex

Ecclesiae ligone uerbi Dei excolit corda auditorum, possunt et de Euangelium uiuere, qui praedicatoribus ministrant. Vnde super illud ad Rom. 15. Si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, debent & in carnalibus ministrare eis. dicit * gloss. f. ludaeis, qui miserunt praedicatoribus ab Hierosolymis. Sunt & aliae cause, ex quibus alicui debetur, ut de sumptibus fidelium uiuat, ut * dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quod teris paribus, dare est perfectius accipere: & tamen dare, uel relinquere omnia sua pro Christo & modica accipere ad sustentationem uitae, melius est quam dare aliqua particulariter pauperibus, ut ex * supradictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, quod accipere munera ad diuitias augmentandas, uel accipere uicium ab aliquo sibi non debiti absque utilitate & necessitate, praestat occasionem peccati, quod non habet locum in religiosis, ut ex * supradictis patet.

¶ Ad quintum dicendum, quod quia apparet manifesta necessitas & utilitas, pro qua aliqui religiosi de eleemosynis uiuant absque opere manuali, non scandalizatur ex hoc infirmi, sed maius uisum est Pharisaeorum, quorum scandalum contemndum Dominus docet, Matt. 23. Sed si non esset evidens necessitas & utilitas, posset exinde generari scandalum infirmis, quod esset uitandum. Idem tamen scandalum imminere potest de his, qui facultatibus communibus otiosentuntur.

ARTICULVS V. Vtrum religiosi liceat mendicare.

¶ Ad quintum sic procedit. Vt si religiosi non licet mendicare. Dicit * Aug. in lib. de operibus monach. Tam multos hypocritas habuit monachorum ut quaeque disperdit cal-

eleemosynis sed ex coibus. Videtur enim hoc expugnatum religiosorum uerianorum in expugnatum religiosorum uiter tunc exortas.

¶ Super questionem 187. Articulus primus. In art. 5. occurrit dubium de mendicantibus. Cuius est ratio dubii, quia glossa ad hoc dicit, quod licet illa tamquam Christus ad literam mendicantibus non est, quia non legitur Christum mendicantem, tamen dicit apparet quod Christus mendicauit. Ad hoc dicitur, quod ex his que scripta in Evangelio intelligi potest quod Dominus Iesus non est mendicantem, uerum persona mendicare, iuxta glossam, & mendicantem. Nam Lucae 22. mendicantem fecit, sed non celebrare, Lucae 9. 13. Mendicantem autem dicitur.